

KARÁCSONY-STAFÉTA. KARÁCSONY SÁNDOR KORSZAKALKOTÓ FELISMERÉSEI ÉS A KÖZÉP-EURÓPAI ÚJJÁSZÜLETÉS

KARÁCSONY (CHRISTMAS)-RELAY RACE. EPOCH-MAKING RECOGNITIONS OF SÁNDOR KARÁCSONY AND THE MIDDLE-EUROPEAN REVIVAL

DARAI LAJOS MIHÁLY, a filozófiai tudományok kandidátusa, főisk. tanár
Kodolányi János Főiskola

Abstract

The real historic significance of the Carpathian basin situated in the middle of the Central Europe, as well as its role in the antiquity and in the Middle Ages has been destroyed not only in European, but also in the global public awareness. Though it has been realized as the methods and different procedures followed by several events later on serving the royal group or some family interests, due to the cruel processes the region was flooded by enormous misery and poverty. Acknowledgment all of these even now arouses intense resistance among the scientific groups, as people interested in hiding truth having big career as well as their influence remained strong one. Not to mention that they managed to find allies among former beneficiaries, for whom the prevention of justice became the national vital question. However it should be underlined that all the people welfare has been solved by Hungarian reign, until the appearance of this mischievous and immoral domain.

1. Bevezetés

A közép-európai régió legközepén lévő Kárpát-medence valóságos emberiség történeti jelentőségét, ókortörténeti szerepét és középkori történetét egy újkori mesterkedés lerombolta az európai és így a világgóztudatban. Ugyan egyedül uralkodó csoport vagy családi érdekeket szolgáló eljárásokról, módszerekről és nyomukban megjelenő eseményekről van csupán szó, de a nemzetközi kihatások és a könyörtelen eljárások olyan nagy ellenérdeket és olyan hatalmas mennyiségű szenvedést és nyomort szabadítottak a térségre, hogy ennek beismerése, megmutatása még mindig nagyfokú ellenállásba ütközik tudományos és egyéb körökben, mert az eltakarásukban érdekeltek korábban megszerzett hírnevet és állást érvényesítenek, befolyásuk máig erős maradt. Ráadásul sikerült olyan szövetségeket találniuk a régebbi hazugságok új hasznélvezői körében, akiknek vélt nemzeti sorskérdésükké lett az igazság, az igazságosság érvényesülésének megakadályozása. Miközben a magyar uralmi módszer a mindenki boldogulását megoldotta e kártékony elvű, azaz erkölcstelen uralom itteni megjelenéséig.

Viszont egyelőre a háttérhatalmat jelentő pénzügyi rendszer is abban találja meg számítását, ami a kevesek jóléte és a sokak nyomora felé tereli ezt a tejjel-mézszel folyó Kánaánt, mint a világ többi részét is persze, ahol azonban koránt sincsenek ilyen jó adottságok a társadalmi élet megszervezésében, de nemcsak a ridegebb természeti körülmények miatt, hanem azért is, mert a hosszú ideig fennálló kedvező körülmények a Kárpát-medencében kiemelkedően sikeres emberi kultúrát teremtettek. Mármost az a kérdés, hogy az

emberiség megengedheti-e, hogy magánérdekek virulens képviselője eltiporja a jövő megoldásait nagy valószínűséggel futószalagon szállítani képeseket, miközben a világ többi részének csúcstechnológiája szinte csupán az ő vezetői hivatásuk alátámasztására pazarlódik el, vagy végre felismerszik ebben a sokat látott régióban és elhatározódik, hogy valóságos, azaz emberiségi értéküknél fogva adunk ezután helyet mindennek a Nap alatt.¹

Karácsony Sándor korszakalkotó felismeréseivel mindennek előzményeként, sokat tett, hogy ne maradjon elfeledve az egyenrangú mellérendelés és együttműködés emberiséget boldogító hazai mintája, magyar előzménye. A karácsony ünnepe pedig az újjászülető természet elindítója, és jelképes kezdete az emberi megváltás az isten pártatlan ítélete előtt zajló testvériségének, amit mi is teljes szívvel magunkénak vallhatunk. Így ha felvesszük a magyar filozófus² gondolatát és mai viszonyainkra értelmezve visszük tovább üzenetét, egyfajta karácsonyi és Karácsony Sándor-i váltófutásként gondolhatjuk el, ahol a staféta-botra magyar rovásírással van felvésve mondandója lényege – mint annakidején a rovás-botra a lovasok által továbbított üzenet. Olyan lényeg, amit az alábbiakban próbálunk megragadni.

Karácsony megváltó fénye a remény születése lehet tehát számunkra, ha a Karácsony Sándor-féle önértékelési folyamat és üzenet felidézése népszerűbbé teszi a Kárpát-medencét, illetve Közép-Európát önmagunk és a világ előtt: „A másik ember csak akkor szenvedheti el az én cselekedetemet, ha sem alám, sem fölőm nincs rendelve, hanem ugyanolyan másik ember, mint amilyen egyik ember én vagyok.” Azaz „kettőn áll a vásár. A cselekvő és szenvedő személy relációja többféle lehet, de magyar észjárás szerint a cselekvő személy csak abban az esetben cselekedhet és a szenvedő személy csak abban az esetben szenvedheti el a ráirányuló cselekvést, ha relációjuk ezt megengedi, ha tehát egyik a másiknak édesszülője, édestestvére, szóval nem egymás fölé vagy alá, hanem egymás mellé rendeltje.”³

A megfelelő társasérzelmi viszonyulás foka Karácsony Sándor szerint a következők: „Amit a magyar közösség vallásos hittel, de a múlt emlékeivel érzelmileg átfűtve hisz, az a nemzet, amit szokásaiban cselekszik, vagyis a múlt emlékeivel érzelmileg átfűtve akar, az a hagyomány, mindaz, amit artistikusan, tehát megint csak a múlt emlékeivel érzelmileg átfűtve tud, az a folklór, maga az, amit így érez, az adja egész társaslelki életének a formáját, s mindennek a fizikai beágyazása múlt emlékekkel érzelmileg átfűtött életérzés, hogy úgy mondjam a folklorisztikus közjog: a közvélemény.” Ilyenformán „a helyesen funkcionáló közösségi életben [...] az értelmiség kormányzó tevékenysége által voltaképpen a közvélemény, ez a folklorisztikus, érzelmi közjog válik értelmi, tudatosult közjoggá, tehát kulturális tevékenységgé. A kormányzásban az éppen aktuális érvények hatnak, mégpedig szóról-szóra értendőn. A közösség hisz a világrend legjobb és legtökéletesebb voltában, s ez a hit egészen az életérzésig lehat. Ilyenkor a kormányzás népszerű, mert a közösség érzelmvilága sikeres, értelemvilága érvényes, akaratvilágában pedig színvonalas és potens.”⁴

2. Történetünk torzulása dióhéjban

A bevezetőben említett alárendelő mesterkedés a Magyar Királyságot sújtotta a leginkább, lerombolva a magyar észjárás mellérendelő gyakorlatának érvényesülését, aminek következtében modern történetírásunk a források valódi adatainak figyelmen kívül hagyásával például Árpád fejedelem alkotásának és személyének háttérbe szorítási szándékát mutatja, amit a Habsburg-ház kiemelt érdekének magyarázhatunk a múltból. És mivel Árpád Attila kései ivadékaként ütött szállást a dunai síkságon, hun szokásra „az ő szállás-

helyét is *Fehérvárnak* nevezték, s az a hely, ahol megtelepedett, különlegessé, szakrálissá, majd a keresztény korban, mikor jelentőségét egy keresztény értelemben 'szent' Árpád-ivadék, István fokozta, királyi törvénytálcát és temetkező hellyé vált.”⁵ Anonymus szerint Árpád fejedelmet nagyon pompás tisztelettel temették el Attila vára mellett. Sírja fölé I. István király templomot emelt Alba Ecclesia néven a Boldogasszony tiszteletére.⁶ Maga Hunyadi Mátyás király pápához írt levele számol be arról, hogy ez az ősi templom még az ő idejében is tömegek búcsújáró helye. Árpád is azért telepedett Attila városába, amiért még ma is ez – a tágabb térség – az ország fővárosa, mert irtatlan hosszú idő óta volt központi hely, a budai műveltségtől számítva Szikambrián és a mondai hagyományokon keresztül az ismertebb időkig.

Amikor a török elleni háborúban a Kárpát-medence hadszíntérre változott és három részre szakadt, elindult a térség süllyedése. Aztán a visszafoglaláskor a török hódoltságot követő zavaros időkben a régi főváros elenyészett, e központi területen ember alig maradt. Sok elpusztult, lakatlan településnek utóbb már a nevét sem tudták.⁷ Az új telepések sem a helynevekkel, sem a helyi hagyományokkal nem voltak tisztában. Bártfai Szabó László szerint ahol a római Herculia maradványait megtalálták, mely azonos Sicambriával, Attila városával és a magyarok által alapított, sok száz évig virágzó központtal, ott zajlott a magyar történelem fontos eseményei.⁸ De ezeket háttérbe szorította az új hatalom, amely a korábbi, a magyar nemzeti erőfeszítésekből elért felszabadítást (Zrínyi) nem támogatta. 1686 után pedig a felszabadított területekre idegeneket telepített, Erdélyt leválasztva hagyta, a határőrvidéket közvetlen kormányzás alá vonta. Ez pedig már előrevetítette az ország nemzetiségei létszámának megszorodását a magyarsághoz képest.

A magyar nemzeti érdek ellenében a birodalmi érdekek érvényesítésének gyakorlata átment történelemelméleti és kutatás módszertani területekre. Az a cél rajzolódik ki az akkori törekvésekből, hogy a magyarság régi önálló életét, nagy királyait, az Árpád-háza háttérbe szorítsák. Sicambria kérdésében például Bonfini híradását hiteltelenné tették, álláspontját a XVIII. században megtámadták, mert akkorra már a kutatók tudományos igényvel gyűjtötték az adatokat és nyilvánvalósággént kezelték, hogy Aquincum semmiképp nem lehetett Sicambria. Az ellentmondás miatt Herculia helyét kezdték vitatni, amikor Schoenwisner osztrák (származású) régész azzal állt elő: Bonfini hazudott, hogy Mátyás királyt a maga kitalálta meséjével elkápráztassa.⁹ Schoenwisner 1778-ban megjelent könyvében a régi krónikákat – Kézai-, Thuróczy-, Zsámboki-, Budai-, Képes krónika megbízható hagyományát – szintén mesének nyilvánította, pedig azok még Bonfini előtt tevékenykedtek. Pedig Sicambria helységnév nemcsak a XIII. században, de Istvánffynál még a XVII. században is említve van, valamint Pilis-megye 1516. február 11-edikei és a váci káptalan 1528. július 15-ödiei oklevelében helyrajzi pont Sicambria vize, a sicambriai malmok.¹⁰ Oláh Miklós a XVI. század végén említi Sicambria városát.¹¹ De Schoenwisner is ismerte a XVI. századi bécsi egyetemi tanár Wolfgang Lazius írását arról, hogy Vetus-Buda–Sicambria igenis Herculia (Castra ad Herculeum) helyén volt. Schoenwisner hamis érvelését csak azzal magyarázhatjuk, hogy meg akarta akadályozni, hogy a magyar régészek kiássák a fővárosi romokat. Mert akkor nem lehetett volna a világgal elhitetni, amit sajnos azóta is sulykolnak belénk, hogy Magyarország területére a rómaiak hozták a kultúrát, és azután már csak az osztrák hozta.

Ennek érdekében történt, hogy a magyar állami kezdetek helyszínét, tanúságát elhanyagolták, a magyar várakat felrobbantották a török kiűzése után, de még a kalapos király idejében is, nehogy kuruckodni tudjunk. A kuruc – crux = kereszt latinul – pedig eredetileg a Székely Gyergy vezette kereszties, azaz szent sereg neve, amelynek megtámadása létrejöttétől kezdve pogány tettnek számított, tehát már a Magyar Királyság területén is.

Ezért nemcsak a magyar alkotmány miatt, amely nem engedi a Magyar Királyságot házassági szerződéssel senki számára átadni, hanem a keresztes hadak elleni támadással kialakított szükséghelyezettel, polgárháborúval vagy vallásháború kényszerhelyzetével, azaz kétszeresen is istentelen, embertelen és törvénytelen volt akkor a Habsburgok magyarországi trónszerzése.

Ám a Habsburgok érdekeit a Habsburg monarchiát életető és fenntartó hatalmi kör érvényesítette, a rombolás elhatározásában és kivitelezésében e Habsburg-tanácsadók a ludasak. És a Habsburgok nem született királyok, hanem velencei kalmárok voltak, Habsburg várát megvették. Európai mértékű hatalomra a magyar Kun László király segítségével kerültek. Aztán fiú ágon a dinasztia kihalt, Mária Terézia anyai ágon került trónra. 1723-ban, III. Károly alatt a magyarokkal megszavaztatták a női ági örökösödési jogot, de a női uralkodót sem II. Frigyes porosz király, sem a bajor választófejedelem, sem Spanyolország és Franciaország nem ismerte el, ezért megtámadták Csehországot, Felső-Ausztriát és az itáliai birtokokat. Habár a királynő csak a magyar rendek segítségével tudta megtartani hatalmát, őket 1760-ban kihagyta az államtanácsból, az országgyűlést szüneteltetve rendeletileg kormányzott, sőt elégettette a magyar történeti műveket, például Pray György *Annales Regnum Hungariae* című munkáját.¹² Elrendelte a székelyölést, a mádfalvi veszedelmet, és teljes alávetésbe próbálta taszítani a magyar népet. Ma a Habsburgoknak legitimációt az Anjou-ág nyújt, pontosabban, a loraine-i (Lotaringia), szintén csak királlyá emelt család – Caroling – fiú ága, őket meg a pápa teremtette mint királyokat.

Azaz itt nem csupán egy önző család érdekéről van szó, hanem egy szellemi rendszer aljasságáról, amely országunkra és népünkre is rátámadt, erre szándékozával terjeszkedni. Olyannyira, hogy Bethlen Gábor fejedelemsége idején az egész magyarság kiirtására szöttek tervet, mint Pusztaszeri László történelmünk agy mosásairól szólva ismerteti: „Az I. Ferdinánddal (1527–1564) trónra kerülő Habsburg dinasztia sok országból és tartományból álló birodalom felett uralkodott, s az uralkodás logikája azt diktálta, hogy a gazdasági, társadalmi, politikai szempontból rendkívül tarka képet mutató alkotórészek egységes elvek és módszerek szerinti kormányzására tegyenek kísérletet. E tekintetben Magyarország jelentette a legnagyobb akadályt, mert a körvonalazódó birodalom az önálló nemzetállami fejlődés útján a német és szláv tartományok előtt járt, továbbá a Ferdinándot trónra segítő magyar rendek azt várták az uralkodótól, hogy a Magyar Királyság ősi jogrendje, alkotmánya társadalmi hagyományai alapján kormányozza, és csupán személye kapcsolja össze hazánkat a Habsburgok Lajtán-túli tartományaival.”¹³ A magyar rendek az összbirodalmi szemléletet és kormányzati törekvéseket elutasították. A magyar közjogi fejlődés és az ennek alapján kialakult társadalmi gyakorlat a XIII. század közepe óta csak az angol fejlődéssel volt rokonítható. Az Aranybulla, mint a nemesi alkotmány alapdokumentuma, az állam- és alkotmányfejlődés racionális, jogilag szabályozott formáját állította szembe az etelközi szerződés nyomán kialakult szakrális, atyai királyság hatalomképevel. Ugyanakkor a magyar társadalom még évszázadokig elfogadta a személyes alkalmasságon és a karizmatikus akaratátvitel erején alapuló paternális kormányzást. Felkelések és szabadságharcok sorával tiltakozott az ellen az elidegenedett, személytelen hatalom ellen, amit a Habsburg dinasztia legtöbb uralkodója képviselt.”¹⁴ Nem csodálkozunk ezen, ha megismerjük az ősi emberi gondolkodást idéző magyar gondolkodásmód lényegét.

3. Magyar észjárás, magyar világnézet, magyar uralom-eszme

A magyar műveltség és nyelv alapvetően mellérendelő, együttműködésre serkentő. Míg a környező népek műveltsége alapvetően alárendelő, hierarchikus. És minthogy az alárendelésből a mellérendelés nem megérthető, évszázadok óta folyik a küzdelem a magyar szemlélet kiiktatása, elnyomása, kiirtása, azaz a magyarok behódoltatása érdekében. De már több modellezésből is kiderül, hogy nem a hierarchikus, alárendelő, hanem az együttműködő, mellérendelő szemlélet biztosít nagyobb nyerési esélyt a résztvevőknek.¹⁵

Ezért jelentős Karácsony Sándor életműve, aki lassan már egy évszázada hirdeti a magyar észjárás különlegességét („a magyar észjárás mellérendelő, a nyugat-európai alárendelő”), a magyar mellérendelő nyelven („a magyar nyelv grammatikai jelölésmódjának mindig reláció a formája”) alapuló gondolkodásunk eredeti, ősi mivoltát („az egyiket mint egyiket, a másikat mint másikat tekintem relációban, nem pedig mint egyenlőt”) és a megújulásunk mikéntjét: „Itt se turanizálni nem lehet, se germanizálni vagy romanizálni vagy pánszlávizálni. Megakasztani mindig lehetséges volt nálunk a fejlődést, de idegen formák közé erőltetni vagy megölni mindig csak ideig-óráig lehetett.”¹⁶

Mi jellemzi hát a magyar műveltséget? Lükő Gábor megfogalmazása szerint a magyar népi bölcsélet, emlékezés alapvetően mellérendelő: “Két különböző szempontot érvényesítenek egy időben a magyar alkotások a mellérendelés értelmében. ... A magyar művész a közeli dolgokat lenyomta a látóhatár alá, a távoliakat meg fölébe emelte és felrajzolta az égre. ... A tér, ill. a sík ilyenforma kitöltése is a keleti ember mellérendelő észjárásából következik.”¹⁷ Munkájában Lükő ezt számos példával alátámasztotta. Kocsis István pedig így ír: „Ne feledjük: a régi korokban azért volt sok a törvénytisztelő ember, mert a Szent Korona-tan nem az alattvalói tudatot, hanem a Szentkorona-tagság közjogi fogalma meghatározta felelősségérzetet, valamint az egyenrangúság és a méltóságteljes magatartás kultuszát erősítette; mert az országlakosi magatartásban a mellérendelés, és nem az alárendelés elvének az érvényesülését segítette elő.”¹⁸

A mellérendelés nemcsak a magyar népművészetben, a tágabb értelemben vett társadalompolitikai felfogásban és gyakorlatban, hanem a magyar nyelvben is egyaránt felismerhető. Mondatszerkezetünk, a ragozás hihetetlen mértékű változatossága, szóképzésünk gazdagsága mind erősíti nyelvünk mellérendelő szellemét. Ugyanakkor Gordon Childe az akkoriban közös töről eredeztetett indoeurópai műveltségek sikerét azok nyelvének alárendelő jellegében látta.¹⁹

A magyar képi ábrázoló művészet mindenekelőtt a lelket ábrázolja. Az ún. világelemek valójában lélekelemek, és ezek megszemélyesített változatai váltak az alárendelő szemléletben istenné. Alapvetően négy lélek-jelkép különíthető el: a föld mint a szülőanyja, a levegő mint az élő lélek megtestesülése, a víz mint elsődleges megtermékenyítő és tápláló erő, és a tűz mint a napnak a földre hozott része, a növesztő és érlelő, de egyben pusztító erő forrása. E jelképek a kezdeti időszakokban az emberhez tartozó lélekéi. A lélek az ember belsejét tölti ki, vele mellérendelő viszonyban. A lélekelemeket jelképekkel szemlélteti a népművészet. A levegő éltető elem, jelképe a madár, a méh, a szélkerék. A víz teremtmény és tápláló elem, jelképe a hal, a kígyó, a béka, a meanderező hullámvonal, a hullámmóvó növényi szár. A tűz éltető, de egyben romboló elem is, jelképe a nap, az arany színű háttér. A föld teremtmény és éltető elem, jelképe a tojás, a növény (fa), maga a föld, a hegy.

E mellérendelő jellegű magyar műveltség igazolható módon legalább egy évezrede a vele ellentétes szemléletű környezetben él. Honnan ered a magyar műveltség mellérendelő jellege? A honfoglalók hozták-e, vagy a honfoglalást megelőző időben is ez jellemezte a magyarságot? A válasz: a magyar műveltség jellege magában hordozza az eredetét. Ennek

alapján juthatunk el a valós magyar gyökerekhez, a Kárpát-medence kiemelt szerepéhez. Mindenekelőtt a legfontosabb, hogy a magyar műveltség alapvetően az ősi emberi szemléleti módot őrzi még mai megnyilvánulásaiban is. Ez pedig a mellérendelés. A másik legfontosabb tényező, hogy az őstörténetet a valós, és nem pedig az önkényesen, kevés valószínűs adatra épülő hagyományos időrendben szemléljük.²⁰

A magyar eredeztetési mítoszok zömmel a Kr. u. IX. évszázad Kárpát-medencei eseményeire, az ún. honfoglalásra támaszkodnak. Az ún. honfoglalókat kívánják azonosítani és a világ egy távolibb részéről idehozni. A mítoszok képviselői azonban megfelelnek a magyar műveltség sajátosságairól, arról, hogy az ún. honfoglalás korában a Kárpát-medence lakói elsősorban nem a sztyeppei, hanem a földművelő műveltséggel rendelkeztek. Éppen ezért mesterkéltan igyekeznek a honfoglalás színterére különböző idegen – elsősorban szláv – népességet, néptörzseket elhelyezni, holott minden adat arra int: mivel ők voltak akkoriban többségben, a letelepedett földművelő őslakók nyelvének illik ebben a térségben fennmaradnia. Márpedig a Kárpát-medence lakói döntő tömegükben magyarul beszélnek, azaz ezt a nyelvet és az ehhez kapcsolódó műveltséget kell az őslakók nyelvének és a műveltségének nyilvánítanunk.

A vélt ellentmondás abban oldható fel, hogyha nem tagadjuk meg az egyébként is egyre nagyobb erővel áttörő kettős műveltség gondolatát, amelyet a mai régészet ma már szinte egész Euráziára nézve általános társadalmi gyakorlatnak tekint. A magyar nyelvet és műveltséget a Kárpát-medence őslakóinak tulajdonítjuk és az ún. honfoglalókat pedig – logikusan – az őslakók fölé települt katonai elitnek. A Kárpát-medence kettős műveltségét számos adat mellett még a honfoglalók emlékeztetésében is fennmaradt vérszerződés, majd a Szent Korona Tana és az arra támaszkodó Aranybulla is megerősíti.

Ám világosan kell látnunk, hogy egyik ázsiai múltat idéző mítosz sem rendelkezik valós, tudományosan alátámasztható, logikus és következetesen végigvezethető történelmi képpel. Sem a vélt nyelvi rokonság, sem a név- és szómágiával ide, vagy oda helyezett ún. népek dicsősége nem elegendő a magyar műveltség és nyelv sajátosságainak bemutatására. Az ún. honfoglalást végrehajtó katonanép eredete még valamiképp köthető a sztyeppei lovas pásztorokhoz, de azok valódi eredete, ahogy a honfoglalás idejétől távolodunk már homályba vész, és a hunok óta folytatott gyakorlat, a földművelők katonai kiszolgálása, amit a Kárpát-medencei központból folytattak ettől kezdve a sorozatosan itt megjelenő katonai hatalmak, ugyancsak megváltoztatja a korábban hangoztatott elképzeléseket a vad, vérengző, pogány harcosokról.

Ennyiből is világos tehát, hogy az emberi műveltségek vizsgálatakor nem mellőzhetjük az emberi társadalom különféle fölépítettségének az elemzését. A ma ismert általános társadalmi fölépítettség szigorú, helyenként szinte áthághatatlan hierarchiát, azaz alárendeltséget jelent, miközben az emberi jogok széles skálájáról folyik a propaganda és a népfőlség elvének szónoklata. Másutt, amint nálunk, és az emberiség őstörténeti időszakában az emberi együttműködést jelző mellérendelő szellem látszik. A két elv egymással szöges ellentétben lévő társadalmi felfogás tükré. A társadalmi hierarchia alárendelő, a demokrácia mellérendelő szemlélet terméke. A kettő egyazon társadalomban egymás mellett egyidejűleg is megjelenhet, jóllehet a két felfogás végső soron összeférhetetlen.

A mellérendelést és alárendelés összehasonlításakor kiemelendő, hogy az embercsoportok, az egész emberi társadalom ugyan egyedekből áll, de az egyedek egymáshoz való viszonya azok szoros együttműködését, összetartozását feltételezi. Az emberi viszonyok alapvetően két szélsőséges alakzattal jellemezhetők. Az egyikben az egyedek elvileg és gyakorlatilag egyenértékűek, egymás mellé rendelve, azaz viszonyuk olyan, hogy akár szerepkörük, akár a társadalmi egységben betöltött feladatkörük felcserélhető. Ez a mellé-

rendelő viszony, és ez látható nemcsak a magyar műveltségben, hanem a magyar hatalom és uralom-eszmében is. Ennek ellentétes szélsősége az, amikor az emberek szerepkörüket, feladatkörüket, kapcsolataikat tekintve egy magasabbrendű emberi csoportnak, egyénnek, rétegnek vannak alárendelve. Ezt fejezi ki pl. a hierarchia, azaz szent rend fogalma.

Mellérendelő jellegű emberi csoportok tevékenységében általában az egyenértékűség a meghatározó, de ez nem zárja ki, hogy a csoportnak szellemi, vagy feladatköri vezetője legyen, azaz a csoport a tevékenysége során alárendelő jellegű viszonyoknak is megfeleljen. Az így élre kerülő vezető azonban csakis a feladathoz választódik ki, nincs állandó jogosítványa, és az alárendelő jellegű feladatkör végeztével általában vezetői, vezéri szerepköre is megszűnik. Az alárendelő csoportnak azonban állandó vezetője van, akinek főnöki, parancsnoki a jogköre. Szélsőséges megnyilvánulása a kinevezett parancsnok a katonai jellegű szervezetekben.

A két féle társadalmi csoport-jelleghez alapvetően két féle szemléleti módszer tartozik. Az alárendelő jellegű csoport alárendelő szemléleti mód alapján, a mellérendelő meg ezzel ellentétben, a mellérendelő elv alapján működik. Mindkét szemléleti módhoz rendelhetünk egy-egy bölcséleti rendszert. Az alárendelő szemléleti mód megfelel a metafizikus, a mellérendelő szemléleti mód meg a dialektikus bölcséleti módszernek – jóllehet, a szemléleti mód nem azonos a módszerrel, hanem azt még tovább finomítja. A dialektika alkalmazható mind alárendelő, mind pedig mellérendelő módon. Az alárendelő mód Hegel bölcséletében meghatározó volt, és ennek a következménye az, hogy a fejlődési spirált kijelentették. Ennek értelmében az egyik jelenség szigorúan a másikkra telepszik, és a mennyiségi változások minőségi változásokba torkollanak, amit aztán a történelmi materializmus forradalomként jelenített meg. Az egymást követő társadalmi rendeket ezért fejlődési sorba rendezték, és azokhoz értéket ragasztottak. A korábbi az elmaradottabb, a következő pedig a haladóbb, a fejlettebb lett. A felfogás azonban alapvetően hibás.

A kétféle szemléleti mód köréhez tartozik a tudat-elvűség és anyag-elvűség kérdése. Az egész kérdéskör attól lett 'perdöntő' jelentőségű, hogy a kettő szembeállítását az alárendelő szemléleti mód teremtette meg. Ugyanis ez a szemlélet a két alapelvet egymástól elválasztja, és vitákat gerjeszt arról, hogy melyik volt előbb? Melyik az eredendő, és melyik a származék? Melyik az öröktől fogva létező, és melyik a teremtett? Melyik az értékes, vagy melyik az értéktelen? A kérdést máig sem lehetett eldönteni. Merthogy alapvetően a kérdésföltevés a hibás. De a mellérendelő szemléleti módban az a kérdés, hogy melyik az elsődleges, föl sem merül, mert elfogadható, hogy a két jelenség ugyanannak a valóságnak két oldala és egymástól elválaszthatatlan, összetartozik. A kvantummechanika ezt az elvet már meglehetősen régen kimutatta, amikor az anyag részecske- és hullámtermészetét (ami képletesen megfelel az anyagnak, ill. a tudatnak) elválaszthatatlannak, összetartozónak fogta fel és kezelte.

Társadalmi szinten mellérendelő az ősi magyar szemlélet, amely a népi műveltség számos alkotásán ma is átsüt. De mellérendelő társadalmat alkotnak Ausztrália bennszülöttei, és Eurázsia keleti területeinek hitvilága is eredetileg mellérendelő szemléletű társadalmat jelez. Ezeket együttesen azzal jellemezhetjük, hogy lélekhitet táplálnak, a jóra törekvés mozgató erejeként; nincsenek teremtéslegendáik, mert a mellérendelő szemlélet logikus következménye, hogy a lélek örök és nem teremtett valami; nincsenek néven nevezett isteneik, ahogy a személyek sincsenek megnevezve: a mesében csak királylány, kondásfiú szerepel név nélkül (az alárendelő szemlélet istennevet ad bizonyos egyéneknek is); a ragadozó állatjelképek hiányoznak a népi művészetben, növényeket s legfeljebb lélekmadarakat ábrázolnak; és végül nincsenek állatövi csillagászati elemek sem, mert az éves időjárási és napfényváltozások meghatározóak égövükön (így hiányzik az égi parancs is, az alárendelő magasabbrendűség alapja).

4. Következtetés: mellérendelés és jövő

Mellérendelő értelemben véve látható, hogy az egész anyagi és emberi világ állandó változásban van, – ez a dialektikus megjelenítés, – de ez a változás nem követ egy kijelölt irányt. A változás matematikai értelemben véve nemlineáris, azaz a változás a változás idején fennálló körülményekre, azok minőségétől függő válasz csupán. Ezért nem rögzíthető hozzá egy irány, azaz nem fogható fel fejlődésnek, mert az önkényes irányhoz való mérést jelent csupán. A magyar műveltség keleti párhuzamai is így értelmezhetők: hasonló körülményekre adott hasonló emberi válaszok.

A mellérendelő szemléleti mód egyenes következménye, hogy elsősorban nem rítusokban élünk, hanem életre hangoltabb, célszerűbb életformát alakítunk ki. Ez egyben nyelvfejlesztő is. A magyar nyelv hordozza is a mellérendelést, és a műveltséggel egymást kölcsönösen erősítve jelent egységes életszemléletet. Ezért idegen tőlünk a mai távol-keleti társadalmaknak dogmatikus eszméhez való ragaszkodása. A kommunizmus eszméje ugyan magában hordozza a mellérendelő szemléletű ember számára eszmeinek látszó életformát, ám a gyakorlata, a dogmatikus terjesztése és másokra erőszakolása, az egész kommunista gyakorlat azonban mélységesen alárendelő, ahol az eszmeiséghez tartozik a valóság messzemenő eltorzítása, a hazudozás, ami a mellérendelő szemlélettől viszont tökéletesen idegen. Az ember egyenértékűsége ugyan a kommunizmus eszméjében megjelenik, de a gyakorlatától idegen. Ezt utasították el a magyarok 1956-ban, mikor átmenetileg lerázták magukról a kommunista ígát, és ez igényük még ma is él.

Kárpát-medencei eredetünk a mai politikai csatározásokban rendkívül fontosságra emelkedik. Ha valakinek van joga a Kárpát-medencében élni, az az öslakos magyarság. Nyelve, műveltsége ma is erkölcsi üzenetet tolmácsol Eurázsia, Amerika felé: az ősi, emberi mellérendelés alárendelő megtámadása, elnyomása, az emberiség rabszolgákra és pénzügyérekre szakítása az emberiséget nem felemeli, hanem pusztítja. A hagyományos mellérendelő felfogásnak a magyar műveltségben a mai napig történő túlélése azt mutatja, hogy ebben a kérdésben nincs fejlett, meg elavult. A modern emberiség túlélésének a záloga, hogy ismét vissza tud-e térni a mellérendelő szemléleten alapuló műveltség társadalmi gyakorlatához. A magyar csoda – hogy minden korábbi támadás ellenére megmaradtunk és akár fel is virágozhatunk – azt mutatja, hogy ez nem csak lehetséges, hanem nagyon is kívánatos.

Minderre már Karácsony Sándor is figyelmeztetett, akinek „1922–1948 között írt művei nem avultak el, máig aktuálisak. A bennük felvetett problémák nem oldódtak meg, legfeljebb évtizedekig elodáztattak.” Időszerűségére ezért szerettük volna itt ráirányítani a figyelmet.

Jegyzetek

1. Cser Ferenc, Darai Lajos: Ember–Társadalom–Emberiség. Eszme–Hit–Vallás. Atya–Anya–Élet. NEMENYI.net. Könyvtár. <http://www.nemenyi.net/doc/00-EMBERTAR.pdf>.
2. Lendvai L. Ferenc (1993): Egy magyar filozófus: Karácsony Sándor. Akadémiai Kiadó, Budapest.
3. Karácsony Sándor (1985): A magyar észjárás. Magvető Kiadó, Budapest. 505–506, 508. old.
4. Karácsony Sándor (2008): Magyarok kincse. Széphalom Könyvműhely. Budapest. 5., 7. old.
5. Dümmert Dezső (1977): Az Árpádok nyomában. Panoráma, Budapest. 121. old.
6. Anonymus (2004): A magyarok cselekedetei. Osiris, Budapest. 52. fejezet.
7. Acsády Ignác (1908): A magyar jobbágyság története. MTA, Budapest. 31. old.
8. Bártfai Szabó László (1938): Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599. Bp. 170. old.

9. Schoenwisner S. (1778): *De ruderibus laconici caldartique Romani*. Vindobona.
10. Gárdonyi András (1941): *Buda és Pest a tatárjárás előtt*. Budapest. 7. old.
11. Oláh Miklós (1985): *Hungária*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.
12. Vö. *Encyclopedia Hungarica* (1994). Hungarian Ethnic Lexicon Foundation, Magyarságtudat Lexicon Alapítvány, Calgary. 528. old.
13. Pusztaszeri László (2009): *Az élő Árpádok. Érvek és ellenérvek az Árpád-ház utóéletéről*. Kairosz Kiadó, Budapest. 48. old.
14. Cser Ferenc: *Alá és mellérendelő együttműködés. Melyik a célszerűbb?* 2011. szept. 21. 11:47:29. <http://www.nemenyi.net/default.asp?SID=1&AID=0&Direkt=88448>. Forrás: www.it-services.hu.
15. Karácsony Sándor (1985): *A magyar észjárás*. Magvető Kiadó, Budapest. 17, 27, 494. old.
16. Lükő Gábor (1942): *A magyar lélek formái*. Exodus, Budapest. 189. old.
17. Kocsis István (1996): *A Szent korona tana. Múltja, jelene, jövője*. Püski Kiadó, Budapest. 288. old.
18. Childe, G. V. (1926): *The Aryans, A Study of Indoeuropean Origins*. Kennikat Press, London. 4. old.
19. Cser Ferenc, Darai Lajos (2011): *Kárpát-medencei ősiség. Magyarok világszövetsége*. Budapest.
20. Gyulai Árpád: *Karácsony Sándor társaslélektani rendszeréről*. Új pedagógiai Szemle. 1999/3. szám. 31. old.

Felhasznált irodalom

- Acsády Ignác (1908): *A magyar jobbgység története*. MTA, Budapest. 31. old.
- Anonymus (2004): *A magyarok cselekedetei*. Osiris, Budapest. 52. fejezet.
- Bártfai Szabó László (1938): *Pest megye történetének okleveles emlékei 1002–1599*. Bp. 170. old.
- Childe, G. V. (1926): *The Aryans. A Study of Indoeuropean Origins*. Kennikat Press, London. 4. old.
- Cser Ferenc: *Alá és mellérendelő együttműködés. Melyik a célszerűbb?* 2011. szept. 21. 11:47:29. <http://www.nemenyi.net/default.asp?SID=1&AID=0&Direkt=88448>. Forrás: www.it-services.hu.
- Cser Ferenc, Darai Lajos (2011): *Kárpát-medencei ősiség. Magyarok világszövetsége*. Budapest.
- Cser Ferenc, Darai Lajos: *Ember–Társadalom–Emberiség. Eszme–Hit–Vallás. Atya–Any–Élet*. NEMENYI.net. Könyvtár. <http://www.nemenyi.net/doc/00-EMBERTAR.pdf>.
- Dümmert Dezső (1977): *Az Árpádok nyomában. Panoráma*, Budapest. 121. old.
- Encyclopedia Hungarica* (1994). Hungarian Ethnic Lexicon Foundation, Magyarságtudat Lexicon Alapítvány, Calgary. 528. old.
- Gárdonyi András (1941): *Buda és Pest a tatárjárás előtt*. Budapest. 7. old.
- Gyulai Árpád: *Karácsony Sándor társaslélektani rendszeréről*. Új Pedagógiai Szemle. 1999/3. szám. 31. old.
- Hérodotosz (1988): *Történeti könyvei*. 9. könyv. In: *Görög történetírók*, Európa Könyvkiadó, Budapest.
- Karácsony Sándor (1985): *A magyar észjárás*. Magvető Kiadó, Budapest. 508. old.
- Karácsony Sándor (2008): *Magyarok kincse*. Széphalom Könyvműhely. Budapest. 5, 7. old.
- Kocsis István (1996): *A Szent korona tana. Múltja, jelene, jövője*. Püski Kiadó, Budapest. 288. old.
- Lendvai L. Ferenc (1993): *Egy magyar filozófus: Karácsony Sándor*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Lükő Gábor (1942): *A magyar lélek formái*. Exodus, Budapest. 189, 194. old.
- Oláh Miklós (1985): *Hungária*. Magvető Könyvkiadó, Budapest.
- Pusztaszeri László (2009): *Az élő Árpádok. Érvek és ellenérvek az Árpád-ház utóéletéről*. Kairosz Kiadó, Budapest. 48. old.
- Schoenwisner S. (1778): *De ruderibus laconici caldartique Romani*. Vindobona.